



Inženirski pogled na sprejemanje nove gradbene zakonodaje

Gradbeni zakon Glede na napovedi tako politike kot tudi največjih državnih investitorjev se gradnjam v Sloveniji obetajo dobri časi

Slovenski inženirji smo v medijih in na spletni strani **Zbornice za arhitekturo in prostor Slovenije (Zapsa)** v preteklih tednih opazili koordinirano medijsko kampanjo, uperjeno zoper **gradbeno zakonodajo** (tj. **gradbeni zakon**) in predvsem zoper njene spremembe oziroma dopolnitve, ki so trenutno v fazi priprave. Da je treba zakonodajo popraviti in uskladiti s procesi projektiranja, se inženirji strinjamo, a iz drugačnih razlogov.

Sistemska zakonodaja s področja graditeljstva je izjemno kompleksna, saj ureja vse vidike gradnje: od umeščanja objektov v prostor, ureditve prostora, presoje vplivov na okolje in pogojev pridobivanja gradbenega (in drugih) dovoljenj do strokovnih pogojev in pooblastil za vse udeležence v procesu projektiranja in gradnje (to so projektanti, nadzorniki, geomehaniki, izvajalci in drugi strokovnjaki), pogojev same gradnje, vsebine projektne dokumentacije, dokazil ter ne nazadnje pogojev za delovanje inšpekcijskih služb – skratka vse, kar bi lahko vplivalo na grajeno okolje. **Gradbena zakonodaja** je z vidika posegov tako v naravni kot v urbani prostor izjemno pomembna in zato zelo kompleksna stvar.

Vsi, ki sodelujemo v graditeljskih procesih, se zavedamo, da je v okolju, kjer živimo, vse, kar ni neokrnjena narava, delo človeških rok in je torej zgrajeno. Naravna podoba se tako z vsakim posegom v okolje vse bolj umika iz naših življenj, in ko se dandanes v urbaniziranem prostoru ozremo naokoli, vidimo naravo kot izredno oddaljeno veduto. Posledice »zgrajenih napak« bodo naša življenja pestila še leta, ne glede na to, ali jih je zagrešil arhitekt ali kateri drug udeleženec v postopku gradnje. Zato se v tem segmentu s kolegi iz arhitekturne stroke še kako strinjamo, da je treba na grajeno okolje paziti, da morajo biti posegi bodisi v naravo bodisi v že urbanizirano in grajeno okolje premišljeni, subtilni in predvsem okolju primerni.

Kakovostno grajeno okolje je v interesu vseh članov družbe

Javni interes, ki ga ščiti **gradbena zakonodaja**, ne zaobsega le premišljenih posegov v prostor, temveč tudi druge vidike gradnje, ki so za državljane enakovrednega pomena, na primer varnost in uporabnost zgrajene strukture. Tovrstne zahteve se nanašajo na stabilnost konstrukcije, njeno **potresno**, požarno

in prometno varnost, kakovost gradnje, higienske standarde zgradbe, njeno uporabnost, trajnost itd. Enake zahteve veljajo tako za stavbe kot za infrastrukturne projekte, na primer avtoceste, železnice, industrijske in energetske objekte in drugo inženirsko infrastrukturo. Inženirji vseh strok smo pri svojem delu zavezani k spoštovanju teh pravnih zahtev graditeljskih procesov, poleg tega pa upoštevamo tudi etične in strokovne zaveze našega poklica. Naj

ispadamo med inženirje gradbeništva, geologije, prometa, strojništva, elektrotehnike ali arhitekture – vsi skupaj bdimo nad tem, da je gradnja izvedena skladno z zakoni, predpisi, standardi ter zadnjimi dosežki in zmožnostmi tehnike.

Drugi člen **gradbenega zakona** v drugem odstavku navaja štirinajst različnih javnih interesov, ki so z vidika varnosti ključni pri procesu gradnje (čeprav si tehnično niso povsem enakovredni). Med vsemi v zakonu navedenimi interesi je najmanj dvanajst takšnih, ki jih je v preteklosti (kot tudi danes) brez kakršnih koli strokovnih zadržkov tehnično reševala gradbena stroke. Glavnino strokovnega dela pri umeščanju prometnic in prometnih objektov v prostor (naj omenimo samo avtocestni program) so v bližnji preteklosti opravljali gradbeni inženirji, ki so strokovno delovali tako na področju urbanizma kot gradbene projektive. Pri tem so spoštovali vse javne interese, tako glede varstva okolja, varstva in zaščite voda, ohranjanja narave, varstva kulturne dediščine, skladnosti umeščanja objektov v prostor in arhitekture, ter zagotovili izvrstno uporabnost, učinkovitost, kakovost in okoljsko usklajenost objektov. Pri tem so seveda sodelovali tudi predstavniki drugih interdisciplinarnih strok, med njimi arhitekti in krajinski arhitekti. A vodje projektov so bili (in so) gradbeni inženirji. To je le eden izmed primerov, ki jasno dokazujejo pripravljenost gradbene stroke, da ne le spoštuje in ščiti zakonsko opredeljene javne interese, marveč jih aktivno uresničuje z ustreznimi tehničnimi rešitvami.

Stroke ne tekmujejo, temveč se dopolnjujejo

Celoten proces gradnje je skupek interdisciplinarnega dela vseh udeležencev v graditeljskem procesu in pomeni intenzivno medsebojno sodelovanje

vseh inženirjev. Brez sodelovanja geomehanika ali gradbenega inženirja s področja konstrukcij stavba ne bo varna in se bo ob **potresu** morda zrušila; brez sodelovanja elektro in strojnih inženirjev v objektu ne bomo mogli zagotoviti osnovnih komunalnih, telekomunikacijskih in energetskih dobrin, kot so elektrika, voda in internet; in seveda brez sodelovanja arhitektov stavba ne bo funkcionalna. Vse graditeljske stroke so torej potrebne in pomembne za varno, udobno in funkcionalno gradnjo in ena sama ne prevladuje in ne more prevladovati nad drugimi. Ali naj vsaj ne bi prevladovala. Obstoječa **gradbena zakonodaja** (ki je bila prenovljena leta 2017) namreč omenja »prevladujočo stroko«, pojem, ki ga je nemogoče opredeliti. Kaj je pomembnejše: funkcionalnost stavbe, tekoča voda ali **potresna** varnost? Arhitekti trdijo, da je prav arhitektura ta prevladujoča stroke.

Kolegi arhitekti iz nam neznanega strahu pred spremembami in dopolnitvami **gradbenega zakona** slovensko laično in strokovno javnost te dni načrtno zavajajo z neresnicami ter polovičnimi ali iz konteksta izvzetimi informacijami. Očitno predvsem s ciljem, da z vplivom na javno mnenje dosežejo ekskluzivnost na vrhu piramide vodenja gradbenih projektov in vse druge stroke potisnejo v položaj podizvajalcev. Zanimivo je, da prihajajo takšne zavajajoče izjave prav iz vrhov arhitekturnih poklicnih združenj, predvsem z Zapsa, ki je pred mnogimi leti nastal z odcepitvijo arhitektov – tudi oni namreč nosijo strokovni naslov inženirji – od **Inženirske zbornice Slovenije**.

Iz komentarjev kolegov arhitektov postaja vedno bolj razvidno, da veljavne **gradbene zakonodaje** ne poznajo, še manj pa poznajo predlagane spremembe in dopolnitve zakona. Zbrani pod parolo, da »arhitektov odslej ne bomo več potrebovali«, v javnost širijo povsem napačne informacije in med drugim absurdno trdijo: »Z možnostjo, da se gradbeno dovoljenje za stavbo pridobi brez sodelovanja arhitekta, Mop [Ministrstvo za okolje in prostor] odpravlja potrebo po celovitem arhitekturnem načrtovanju stavb. Ob tem pa nov **gradbeni zakon** celo dopušča, da se tudi PZI [projekt za izvedbo] in z njim torej celotna projektna dokumentacija za stavbo izdelata povsem brez sodelovanja arhitektov. Mop s tem dolgoročno odpravlja potrebo po arhitekturni stroki nasploh!« (Vir: Zbornica za arhitekturo

in prostor Slovenije, predsednik Tomaž Krištof, univ. dipl. inž. arh.)

Žal zapisane trditve kratko malo ne držijo in so izredno zavajajoče. Dejstvo je, da je bila do leta 2018, ko se je začel uporabljati zdaj veljavni **gradbeni zakon**, v Sloveniji več kot dve desetletji uveljavljena praksa, da vlogo za izdajo gradbenega dovoljenja (za vse stavbe, tako rekoč brez izjem) nujno tvorijo načrt arhitekture, načrt gradbenih konstrukcij ter načrta strojnih in elektro inštalacij. Brez omenjenih sestavnih delov gradbeno dovoljenje do nedavnega ni bilo izdano. V **gradbenem zakonu** iz leta 2017 pa je zakonodajalec na predlog Mopa ugodil zahtevam arhitektov – domnevno pa tudi javnemu interesu, čeprav se sprašujemo, komu je tak »javni interes« resnično v interesu – in z določili novega **gradbenega zakona** dovolil, da za pridobitev gradbenega dovoljenja za stavbe zadošča **zgolj** projekt arhitekture. Načrti konstrukcij, elektro in strojnih inštalacij, geodezije in požarne varnosti za pridobitev gradbenega dovoljenja za stavbe torej od leta 2018 niso več potrebni. Načrt arhitekture pa seveda lahko podpiše izključno pooblaščen arhitekt, aktiven in plačljiv član Zapsa, kar posredno pomeni, da lahko gradbeno dovoljenje za stavbo pridobi izključno arhitekt, sodelovanje z drugimi strokami pa je pri tem povsem prostovoljno.

Popotresni sunki gradbene zakonodaje

Ob tem ne moremo mimo **potresov**, ki so lani prizadeli naše južne sosedne in ki so dodobra poškodovali stavbe in druge objekte v Zagrebu in treh manjših mestih, Petrinji, Sisku in Glini. Analiza, ki jo je izdelal državni Zavod za gradbeništvo Slovenije (po naročilu Uprave RS za zaščito in reševanje), je pokazala, da bi se ob tako močnem **potresu**, kot je decembra prizadel Petrinjo, v Ljubljani porušilo deset odstotkov od tisoč najranljivejših stavb, 40 odstotkov pa bi jih bilo težko poškodovanih (podatke si lahko ogledate na portalu Potrog2). S te perspektive postane resnost življenjskih posledic, ki jih imajo lahko neutemeljeni posegi v projektno dokumentacijo, bolj očitna. V želji po »vitki« in »poceni« državi žrtvujemo več kot le administrativne zahteve, žrtvujemo tudi varnost in stabilnost našega grajenega okolja.

Naročnik mora ob prijavi gradnje državnemu odločevalcu predložiti izvedbeno dokumentacijo (tako imenovani PZI), pri čemer morajo sodelovati vsi že navedeni udeleženci. Vendar je v skladu s slovensko zakonodajo predhodni projekt za gradbeno dovoljenje – in posledično izdano gradbeno dovoljenje – edini pravni postulat, ki določa obseg in način gradnje. Njegova pridobitev pa je za stavbe trenutno izključno v rokah arhitektov in bi po njihovem prepričanju morala tudi ostati. O dejstvu, da so se iz

gradbene zakonodaje namerno izpustila vprašanja, kot sta vloga odgovornega projektanta ali obvezna revizija projektne dokumentacije, tukaj namenoma ne razglabljamo. Je pa popolnoma jasno, da zgoraj zapisana trditev predsednika Zapsa kratko malo ne drži.

Odločajo naj strokovna znanja

Kolegi arhitekti so se spustili celo tako daleč, da gradbenemu inženirju, četudi ima s svojega področja opravljen znanstveni doktorat, odrekajo sposobnost **projektiranja** in pridobivanja gradbenega dovoljenja za lastno hišo. Arhitekti trdijo – trenutna zakonodaja pa to potrjuje –, da gradbeni inženir tega ne zna in ne zmore (!). Zato domnevne kršitve prijavljajo disciplinskemu tožilcu **Inženirske zbornice Slovenije** z namenom, da se kršitelju odvzame licenca pooblaščenega inženirja.

Na temo znanja in kompetenc naj omenimo še naslednje. V okviru kurikula na obeh slovenskih gradbenih fakultetah študentje poslušajo predavanja iz geologije, gradiv, mehanike tal, temeljenja, zemeljskih del, jeklenih konstrukcij, masivnih (armiranobetonskih) konstrukcij, lesenih konstrukcij, hidrodinamike, statike, kinematike in dinamike gradbenih konstrukcij, eksperimentalne in **potresne** analize konstrukcij, pregradnega inženirstva itd., ki so seveda izdatno podprta s teorijo klasičnih naravoslovnih predmetov s področja matematike in fizike. Našteti predmeti tvorijo teoretično podlago za določanje konstrukcijske stabilnosti kot temelja varnih gradbenih konstrukcij, pa naj gre za stavbe ali druge gradbene konstrukcije. V okviru študija arhitekture študentje poslušajo predavanja le s področij statike in gradiv, pa še to v omejenem obsegu. Tako se postavlja resno vprašanje, na podlagi katerega (temeljnega) znanja naj bi kolegi arhitekti kot projektni vodje zagotavljali izpolnjevanje pogojev na primer mehanske odpornosti in stabilnosti, ki ju mora izpolnjevati projektna dokumentacija za izvedbo stavb in drugih visokih gradenj.

Arhitekti ne bodo potisnjeni na obrobje

Pooblaščen arhitekti imajo poleg trenutnega monopola nad pridobivanjem gradbenih dovoljenj za stavbe še nekaj drugih monopolov. Občine morajo po zakonsko predpisani zahtevi imenovati občinskega urbanista (pri večjih občinah gre za več oseb), ki mora biti po izobrazbi arhitekt. Zakonsko je predpisano tudi, da lahko prostorske izvedbene akte izdelujejo izključno arhitekti – praviloma so to posamezniki ali podjetja, ki imajo zaposlenih več arhitektov. Poleg tega ima Zaps zakonsko predpisan monopol nad izdelavo javnih arhitekturnih natečajev za stavbe. Ta pravilnik, ki ga je pred leti izdal Mop, je bil še dodatno

vsebinsko »monopoliziran« v času, ko je na Mopu kot državni sekretar služboval Aleš Prijon, po osnovni izobrazbi arhitekt in pred nastopom državne funkcije tudi predsednik Zapsa. Z novim **gradbenim zakonom** in dodatnimi tolmačenji je svojim stanovskim kolegom s širitvijo ekskluzivnih pooblastil na področju načrtovanja in **projektiranja** pomagal zagotoviti monopol.

Spremembe in dopolnitve **gradbenega zakona**, ki so trenutno v pripravi, predvidevajo, da bodo arhitekti odslej poleg obstoječih pridobili še dodatna pooblastila, saj bodo po novem lahko izvajali tudi funkcije vodje del in vodje gradbišča oziroma vodje gradnje. Poleg tega predlagane spremembe in dopolnitve zakona predvidevajo, da bodo vodenje projektov za vse gradnje lahko vodili tudi arhitekti. Kako je to upravičeno z opisanimi kurikulumskimi razlikami med študijema arhitekture in gradbeništva, sicer ni povsem jasno, se pa za arhitekta s tem odpirajo široke možnosti za delo, ki ga doslej niso opravljali ali ga strokovno obvladali.

Vodenje projekta je operativna funkcija, ki potrebuje veliko izkušenj in znanja. Če bi obveljalo tolmačenje Aleša Prijona, prejšnjega državnega sekretarja na Mopu, ki je svojo interpretacijo **gradbenega zakona** leta 2019 posredoval upravnim enotam (ki vodijo postopke izdaje gradbenih dovoljenj), bi poleg vseh že naštetih privilegijev tudi področje vodenja projekta ostalo v monopolni pristojnosti arhitektov. Pred Prijonovo interpretacijo so namreč tudi gradbeni inženirji smeli voditi izdelavo projektna dokumentacije za stavbe in nerazumljivo je, zakaj ne bi moglo biti spet tako.

Kaj si v resnici želimo inženirji

Na koncu želimo poudariti, da nas zelo preseneča, da Zaps ne zazna, da **predvidene spremembe** in dopolnitve **gradbenega zakona** širijo pooblastila arhitektom, ne pa jim jih zožujejo. Še bolj nas preseneča trdo stališče predstavnikov Zapsa, ki sporočajo, »da Zaps v celoti zavrača besedilo predloga novega **gradbenega zakona**«. (Vir: Zbornica za arhitekturo in prostor Slovenije, predsednik Tomaž Krištof, univ. dipl. inž. arh.)

Glede na napovedi tako politike kot tudi največjih državnih investorjev se gradnjam v Sloveniji obetajo dobri časi. Pričakujemo, da bo v prihodnjih letih dovolj dela za vse: za arhitekta, inženirja in izvajalce. Zato pozivamo kolege arhitekta, da skupne sile – namesto v prepire in spotikanja – raje usmerimo v izvedbo projektov, ki so pred nami, in zagotovimo, da bodo zgrajeni kakovostno, strokovno, pravočasno in ekonomsko učinkovito. Predvsem pa jih pozivamo, da obe stroki, ki tvorita slovensko graditeljstvo, **energijo vložita v pripravo alternativne gradbene zakonodaje**, kakršno bi v Sloveniji morali imeti,

ter državi in javnosti pokazeta, kako bi v Sloveniji v resnici morali projektirati in graditi.

● Avtorji članka

mag. Črtomir Remec, predsednik

Inženirske zbornice Slovenije

mag. Gregor Ficko, direktor Zbornice gradbeništva in industrije gradbenega materiala – GZS

mag. Vekoslav Korošec, direktor Združenja za inženiring – GZS

mag. Slovenko Henigman, direktor

Združenja za svetovalni inženiring – GZS

dr. Aleš Žnidarič, direktor Zavoda za gradbeništvo Slovenije

Andrej Pogačnik, predsednik UO Matične sekcije gradbenih inženirjev – IZS

dr. Samo Peter Medved, član UO Matične sekcije gradbenih inženirjev – IZS

dr. Matjaž Mikoš, dekan Fakultete za gradbeništvo in geodezijo Univerze v Ljubljani

dr. Andrej Kryžanowski, predsednik

Zveze društev gradbenih inženirjev in tehnikov Slovenije

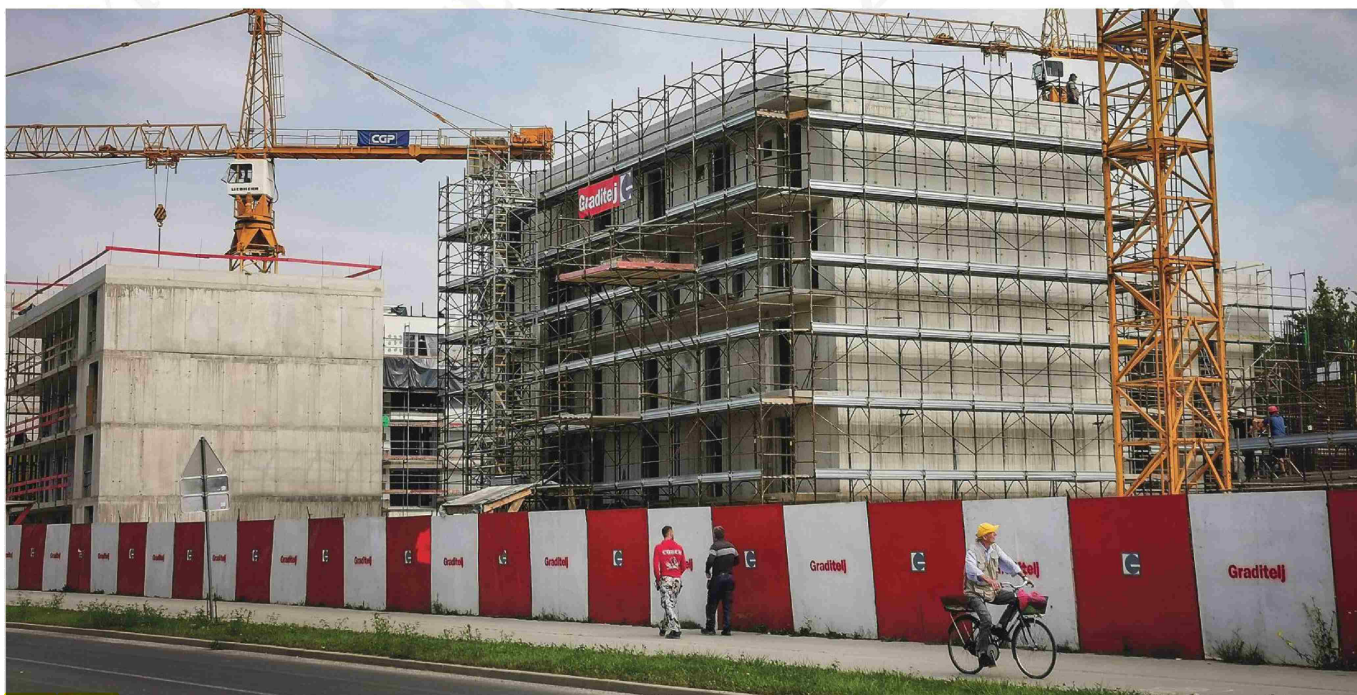
Angelo Žigon, direktor Elea iC, d. o. o.

*Obe stroki, ki tvorita slovensko graditeljstvo, naj energijo vložita v pripravo alternativne **gradbene zakonodaje**, kakršno bi v Sloveniji morali imeti.*



Ko o grajski dionjak je prišla, judoska lepa deklica, mladenčca najde kršenga. Za bele jo roké prijel, na srce stisnil, jo objel, je govoriti tak začel: »De ljubit moram vse ljudi, tak čera moja me uči, al ljubiš me; judoska hči?«

JUDOVSKO DEKLE



Gradbena zakonodaja je z vidika posegov tako v naravni kot v urbani prostor izjemno pomembna in zato zelo kompleksna stvar. FOTO JOŽE SUHADOLNIK